Erityisasiantuntija Joni Rehunen

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HE 40/2024 VP; HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE TYÖTTÖMYYSKASSOJEN TEHTÄVIEN LAAJENTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Työttömyyskassojen tehtävistä ja toiminnasta säädetään työttömyyskassalaissa (603/1984). Esityksessä ehdotetaan työttömyyskassojen tehtävien muuttamista siten, että työttömyyskassoille annettaisiin mahdollisuus tarjota jäsenilleen työllisyyttä tukevia palveluita. Työttömyyskassa voisi tarjota työnvälitystä, tietoa-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, asiantuntija-arviointeja, valmennuksia sekä muita näihin verrattavissa olevia palveluita jäsentensä työllisyyden tukemiseksi.

Esityksen mukaan työttömyyskassan tarkoituksena olisi työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetun ansioturvan ja muiden työttömyysturvalaissa tarkoitettujen etuuksien ja korvausten järjestäminen jäsenilleen. Työllisyyttä tukevat palvelut olisivat kassan järjestämää lisäpalvelua jäsenilleen.

Työttömyyskassan tarjoamat palvelut olisivat yksityistä työvoimapalvelua, jolla ei korvattaisi julkisia työvoima- ja yrityspalveluita. Esityksellä ei luoda kassoille uutta lakisääteistä tehtävää, vaan palvelujen tarjoaminen perustuisi vapaaehtoisuuteen. Työttömyyskassa voisi itse kassan kokouksen päätöksellä päättää, ryhtyykö se järjestämään työllisyyttä tukevia palveluita.

Kassan jäsenelle palveluihin osallistuminen olisi vapaaehtoista, eikä osallistumiseen tai osallistumatta jättämiseen liittyisi yksilöä koskevia velvollisuuksia tai oikeuksia. Palvelun laiminlyönti ei voisi johtaa etuuden menetykseen eikä osallistumisesta maksettaisi korotusosia tai kulukorvauksia. Palvelun ajalta maksettaisiin työttömyysetuutta samoin edellytyksin kuin muulloinkin työnhakijan ollessa työtön.

Esityksessä on katsottu, että kassojen uusi tehtävä olisi luonteeltaan yksityisoikeudellista toimintaa, eikä kyseessä olisi perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen hallintotehtävä.

Vaikutukset

Esityksen vaikutusten arviointiin liittyy huomattavaa epävarmuutta, mikä johtuu ensisijaisesti siitä, että palveluita tarjoaminen perustuisi vapaaehtoisuuteen. Tästä syystä on vaikea ennakoida, millaisia palveluita kassoihin syntyisi ja missä laajuudessa palveluja tarjottaisiin. Myös aiempi tutkimusnäyttö työvoimapalveluiden velvoittavuudesta perustuu julkisiin työvoimapalveluihin. Työvoimapalveluiden vaikuttavuutta koskevat tutkimustulokset soveltuvat osittain nyt käsillä olevan muutoksen arviointiin. Esityksellä voidaan kuitenkin tutkimuskirjallisuuden valossa arvioida olevan enintäänkin vain vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen ja julkiseen talouteen.

Esityksellä on suurimmat vaikutukset työttömyyskassojen toimintaan. Esityksellä mahdollistettaisiin työttömyyskassoille kokonaan uusi tehtävä. Uuden tehtävän hoitaminen edellyttäisi uudenlaista osaamista ja lisäisi työttömyyskassojen hallinnollista työtä. Esityksessä ei ehdoteta kassoille lakisääteistä velvoitetta palvelujen tarjoamiseen. Tästä syystä vaikutukset työttömyyskassoihin ovat kassakohtaisia ja riippuvat muun muassa siitä ryhtyykö kassa järjestämään lain mahdollistamia palveluita vaiko ei.

Vaikutukset kotitalouksiin riippuvat myös siitä kuuluuko henkilö kassaan vaiko ei. Kassan kuulumattomat henkilöt eivät pystyisi hyödyntämään esimerkiksi kassan tarjoamia ohjauspalveluita, tai valmennuksia. Myös kassaan kuuluvien kohdalla vaikutukset ovat kassakohtaisia, sillä kaikki kassat eivät välttämättä tarjoaisi palveluita ollenkaan ja myös palveluiden taso ja laajuus vaihtelisi todennäköisesti kassoittain. Työttömyyskassojen tarjoamat palvelut täydentäisivät julkisia työvoimapalveluja. Henkilöillä, jotka eivät olisi oikeutettuja kassan järjestämiin palveluihin olisi edelleen mahdollisuus saada työvoimaviranomaisen järjestämiä palveluja samoilla edellytyksillä kuin ennen muutosta.

Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan kesällä 2024. Laki olisi tarkoituksenmukaista saattaa voimaan mahdollisimman pian, jotta kassat voisivat tehdä tarvittavia valmisteluita palveluiden tarjoamisen käynnistämiselle. Uuden palvelutehtävän aloittaminen edellyttäisi kassan kokouksen päätöstä ja tehtävän kirjaamista kassan sääntöihin.